

delen om een inhaalslag te kunnen maken, is nog immer populair. Vandaar dat veel ontwikkelingshulp bestaat uit het aanbieden van technologie die ontwikkeld is in Westerse onderzoekscentra. Wat vrijwel alle bijdragen in de bundel duidelijk maken is dat er vele jaren en eeuwen allerlei veranderingen en aanpassingen in de landbouw hebben plaatsgevonden zonder de invloed van gewaslaboratoria, zonder landbouwvoorlichtingsdiensten en zonder dat de economie achteruit holde. Dat roept op z'n minst de vraag op of er niet meerdere ontwikkelingsstrategieën mogelijk zijn dan enkel variaties op de Groene Revolutie. Geschiedenissen zoals gepresenteerd in deze bundel zijn niet alleen waardevol vanuit historisch oogpunt maar leveren stof tot nadenken voor belangrijke actuele vraagstukken omtrent globalisering, technologieoverdracht en ontwikkelingssamenwerking.

Harro Maat
Wageningen Universiteit

Eric Duivenvoorden, *Het kroningsoproer. 30 April 1980, reconstructie van een historisch keerpunt* (Amsterdam en Antwerpen: Arbeiderspers, 2005) 236 p. ISBN 9029562471

Naar grondwettelijke bepaling vond de inhuldiging van koningin Beatrix plaats in Amsterdam en wel op 30 april 1980. De autoriteiten waren – eigenlijk tegen beter weten in – van plan om er een ‘feestelijke dag’ van te maken. Een deel van de kraakbeweging wenste de dag te besteden aan kraakacties in het hele land onder het motto ‘geen woning, geen kroning’, een ander deel verklaarde zich ‘autonoom’ en riep op tot een grote demonstratie in Amsterdam die eigenlijk tot doel had om de plechtige bijeenkomst in de Nieuwe Kerk te verstoren zo niet te beëindigen. Het leverde de bekende beelden op van harde gevechten, wolken traangas en een aftredende koningin die niet over het gejoel heen kwam. Eric van Duivenvoorden, die hiervoor reeds naam heeft gemaakt met zijn standaardwerk over de kraakbeweging *Een voet tussen de deur: geschiedenis van de kraakbeweging in Nederland 1964-1999* (2000), heeft zich in dit boek gestort op een gedetailleerde reconstructie van wat er op 30 april gebeurd is. Dat is zeer zorgvuldig gebeurd, waarbij de kern van het bronnenmateriaal bestond uit de transcriptie van het mobilfoonverkeer van de politie, aangevuld met audiovisueel materiaal, een aantal interviews en de journalistieke *collateral damage* die volgde op de explosie van geweld. Zijn verhaal volgt een vertrouwd stramien: een aanloop met vergaderende autoriteiten die zich op alles wat ze kunnen bedenken voorbereiden, de aansporingen tot actie in kraakkringen, hoe de zaak vervolgens toch geheel uit de hand loopt, het rubriceren van de gewonden en enkele voorzichtige exercities rond de schuldvraag. Met het leeuwendeel van het boek is dan ook niet veel mis: leesbaar, helder en gedegen (al zou het aan analytische diepgang hebben gewonnen als meer gebruik was gemaakt van studies als die van Guus Meershoek over de Amsterdamse politie en F. van Praag jr. over politiek in de jaren zeventig).

De problemen die dit boek echter oproepen zitten in de lijst waarin deze schildering gevat is. Aan het begin stelt Duivenvoorden dat een oproer opgevat kan worden ‘als een definitieve bevestiging van inmiddels in gang gezette maatschappelijke veranderingen, die pas later als zodanig erkend worden. (...) In retrospectief blijkt een oproer maar al te vaak een heraut van nieuwe tijden en een mijlpaal in de geschiede-

nis' (p. 19). Dit lijkt me zo niet een Hegeliaans, dan toch in ieder geval een theoretisch gezien achterhaald standpunt. Een oproer laat meestal wel iets zien, maar vaak toch niet meer dan toeval en misverstand. Of een oproer iets meer is dient niet op voorhand te worden aangenomen, maar bewezen te worden. En dat gebeurt in dit boek niet.

Aan het einde van het boek worden enige pogingen gedaan om deze 'mijlpaal' dan wat gezicht te geven. Hoe dat gebeurt, is erg lastig weer te geven, maar een citaat is hier wellicht informatief: 'Om te ontsnappen aan de polarisatie tussen links en rechts ontstaat aan het begin van de jaren tachtig mede naar aanleiding van het voor Nederland exceptionele geweldsgebruik tijdens de kroningsrellen een nieuw discours, waarin normen en waarden centraal staan. Maar wat begint als een bijdrage om de neven-effecten van de individualisering en ongebreidelde zelfontplooiing aan de orde te stellen, groeit in de loop van de jaren tachtig en negentig onder leiding van CDA-politici als Lubbers, Hirsch Ballin en Balkenende uit tot een heersende politieke ideologie' (p. 214). Wat hierop volgt is betrekkelijk onbegrijpelijk, behalve dan dat het 'dan ook niet toevallig is' (p. 215) dat het eerste kabinet-Lubbers in 1982 samenvalt met de opkomst van Janmaat en dat zal allemaal eindigen met Fortuyn. Dit is allemaal oppervlakkige nonsens, die vooral ook zo plat valt omdat de bestaande literatuur op dit punt zo opvallend terzijde wordt gelaten.

Blijft tenslotte de vraag wat nu eigenlijk de betekenis van '30 april' is. Daarbij helpt het niet om, zoals Duivenvoorden doet, het te zien als een episode in de lange – vooral Amsterdamse – traditie van oproeren die begonnen is met het Wederopersoproer van 1535. Daarmee gaat het oproer van 1980 eigenlijk behoren tot een betrekkelijk tijdloze categorie Kreten om Hulp, of Uitingen van Groot Gelijk. Zo verdwijnt het specifieke van 1980 geheel uit het zicht, op wat obligate verwijzingen na naar het 'toekomstloze' perspectief dat deze 'generatie' zou hebben. Opvallend aan het 'kroningsoproer' was eigenlijk vooral dat het nergens over ging. De kern leek te zijn dat men wilde laten weten er te zijn. Duivenvoorden citeert een kraker, die indertijd *de Volkskrant* liet weten: 'Onze kracht is dat we geen strategie, geen organisatie, geen vaste structuren hebben. We hebben alleen maar een individueel rechtvaardigheidsgevoel. En dat is niet te beheersen' (p. 181). Dit is geen politiek, maar ongericht expressief individualisme. Niet veel later zou de kraakbeweging uit elkaar vallen, Janmaat electoraal wegzakken en Beatrix een zoen in de Jordaan krijgen.

Op het analytisch niveau valt er dus het nodige af te dingen op deze studie, die theoretisch gezien blijft steken in een erg traditionele manier van doen. Daar staat tegenover dat Duivenvoorden mooi bronnenmateriaal heeft benut en een helder verslag heeft gemaakt van een uiterst chaotische periode in de stadsrepubliek Amsterdam.

Piet de Rooy
Universiteit van Amsterdam

A.P. van Vliet, *Vissers in oorlogstijd. De Zeeuwse visserij in de jaren 1568-1648* (Middelburg: Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, 2003) 224 p. ISBN 9070534398

Zoals bekend is de haringvisserij voor Nederland eeuwenlang een belangrijke bedrijfstak geweest. Waarschijnlijk beleefde de haringvisserij in de eerste helft van de zeventiende eeuw zijn hoogtepunt, waarna verval intrad als gevolg van oorlogsvoering.